

Vaas

Frank Lloyd Wright, 1929
uitv. N.V. Glasfabriek Leerdam
vormgeblazen, geslepen

De magie
van glas

De magie van glas

Marek Effmert in actie aan de blaaspijp.

Glasblazen is een van de oudste en zwaarste ambachten ter wereld. Zinderende hitte aan de oven en hete dampen die bij het blazen en keien recht in het gezicht opstijgen. Er is geen glasblazer zonder brandplekken op zijn onderarmen. Wat bezielt een Tsjechische jongen om dit vak in Nederland uit te oefenen?

Aan de Zuidwal in Leerdam, het centrum van de Nederlandse glascultuur, huist de Glasblazerij. Deze stichting werkt nauw samen met de Stichting Glasmuseum. Glaskunstenaars kunnen op uitnodiging objecten maken in de werkplaats en vervolgens in het museum exposeren. Momenteel is het Glasmuseum wegens een grootscheepse verbouwing gesloten. Naar verwachting gaan de deuren én tuin dit najaar weer open om bezoekers te laten genieten van de prachtige collectie glaswerken van eer en weleer. Grote helden uit het verleden als Andries Copier en Chris Lebeau, recentere grootheden als Floris Meydam en Willem Heesen en moderne kunstenaars als Marc Mulders en Bas van Beek. De uit Tsjechië afkomstige Marek Effmert is een jonge, getalenteerde glasblazer en werkt sinds een half jaar in de Glasblazerij.

‘Marek, waarom kies je als jongere voor zo’n oud ambacht?’

‘Na de basisschool koos ik voor een soort vmbo-opleiding in de bouw. Mijn vader liet me mijn gang gaan, maar zei: “De volgende school kies ik voor je”. We gingen in die tijd vaak op vakantie in Bohemen om te wandelen en te fietsen. Hij had zich in de historie van het gebied verdiept en wist dat er vroeger veel glaswerk gemaakt werd. In het bos vonden wij heuvels, zijn gaan graven en stuitten op prachtig glaswerk, munten en sierraden. We maakten daar foto’s van en brachten die naar een officiële instantie. Vervolgens belandden we bijna in de gevangenis, omdat we zonder toestemming dingen hadden opgegraven. De officials hebben de vondst op hun

naam geschreven. Zo is mijn vaders interesse voor de glascultuur ontstaan en besloot hij dat ik de opleiding tot glasblazer zou gaan doen. Ik had eigenlijk geen idee wat dat precies inhield, maar stemde toe omdat de creatieve kant mij aantrok.’

‘Hoe word je glasblazer?’

‘Na mijn vmbo-examen ging ik op vijftienjarige leeftijd naar de basisopleiding tot glasblazer in Svetla Nad Sazovou (Tsjechië). Nu volg ik de hbo-opleiding in Nový Bor. Dat is meer een soort kunstacademie, want als je in dit vak echt iets wilt bereiken moet je naast techniek ook verstand hebben van ontwerpen en ondernemen. Ik ben nu drieëntwintig en leer dus al bijna negen jaar voor glasblazer. Het is een kwestie van veel, héél veel doen! Ik heb nu samen met mijn vriendin een sabbatical genomen. We zijn naar Nederland gekomen om te werken en te sparen en willen daarna doorreizen naar Zuid-Afrika, waar ik ben uitgenodigd om in een studio te komen werken.’

‘Hoe ben je bij de Glasblazerij terechtgekomen?’

‘Een paar jaar geleden was ik voor het eerst in Leerdam via een uitwisselingsproject van mijn school in Nový Bor. Toen mijn vriendin en ik eind 2008 naar Nederland kwamen wilden we in een Amsterdams hotel gaan werken. Ik ging een paar vrienden in de Glasblazerij bezoeken en liep Caroline Schouten van de afdeling communicatie tegen het lijf.’ Caroline: ‘Ik vroeg Marek of hij dan tenminste hier in het weekend wilde komen glasblazen. Een échte glasblazer kan namelijk niet langer dan een paar >

‘Mijn absolute favoriet is **Bertil Vallien** van Kosta Boda.’

Glasblazers werken altijd met zijn tweeën. Hier met collega Henk Verweij.

dagen zonder glas, en voor ons is het niet eenvoudig om genoeg blazers te vinden. Na drie weken stond hij op de stoep en is hier fulltime gebleven. Tot onze grote vreugde!

‘Heb je al meer omzwervingen gemaakt?’

‘Ik ben met mijn ouders naar Italië geweest - het Mekka voor glasblazers. We hebben daar allerlei studio's en het eiland Murano bezocht. Daar komt het beroemde Venetiaans glaswerk vandaan - glasblazers die het eiland wilden verlaten om in Noord-Europa geld te gaan verdienen riskeerden de doodstraf. In Italië gebruiken ze ander glas en andere technieken; ik heb werkelijk mijn ogen uitgekeken. De Italianen voegen potas toe aan de basisingrediënten, waardoor je wel vijf minuten lang met het glas kunt werken. Hier in Leerdam moet je razendsnel zijn. Als je het glas uit de pot haalt, heb je maar twee minuten om iets doen en moet je het weer verwarmen. In 2000 was ik met mijn beste glasblaasvriend voor het

De oventemperatuur bedraagt tussen de 1150 en 1300 graden Celsius.

eerst in Zweden. We probeerden daar als glasblazers een zomerbaantje te vinden en zijn toen ook naar Kosta Boda gegaan, een wereldberoemde glasblazerij die al sinds 1742 bestaat. Daar zag ik mijn grote held Bertil Vallien aan het werk. We hebben wat gekletst en toen ik daar twee jaar later met school terugkwam herkende hij mij. Ik voelde me zo vereerd!

Ouder dan de weg naar Rome

Volgens vroegste vondsten deden de Mesopotamiërs het al - zand, kalk en soda tot een vloeibare massa smelten - en vonden de Syriërs de blaaspijp uit. Zij ontwikkelden de techniek van het glasblazen, die eigenlijk sindsdien nauwelijks veranderd is. Tijdens het Romeinse Rijk kwamen Syrische krijgsgevangenen eerst in Venetië terecht en later op het eiland Murano, waar de ovens wegens brandgevaar naartoe verplaatst waren. Vandaar dat het Venetiaans glaswerk veel Byzantijnse invloeden heeft. Glasblazers die naar de noordelijke landen wisten te ontsnappen maakten daar glas à la façon de Vénise, maar minder verfijnd en helder. Halverwege de negentiende eeuw was het glasblaasambacht gemeengoed in vele noordelijke landen en ontstonden overal eigen stijlen en creaties. De gebroeders Pellegrin vestigden als eerste een glashut in Leerdam, de stad die met zijn vele meesterglasmakers internationale faam verwierf. Van een ambacht werd glasblazen tot kunst verheven.

'Wie zijn je grote voorbeelden?'

'Mijn absolute favoriet is Bertil Vallien van Kosta Boda. Hij maakt de meest fantastische ontwerpen en is de koning van het zandgieten. Dat is een van de oudste technieken van het glasblazen, waar een vorm in het zand als het ware als mal voor het object dient. Vallien heeft die techniek herontdekt en naar het hoogste plan getild. Daarnaast heeft hij een heel eigen kleurgebruik en voegt andere materialen aan zijn objecten toe, wat een magisch effect geeft. De beste glasblazer aller tijden in mijn opinie is de Italiaan Lino Tagliapietra, alhoewel collega's vaak de voorkeur geven aan zijn landgenoot Pino Signoretto. Zij werken met hele mooie kleuren, die in de vorm van poeder of staafjes tijdens het smeltproces worden toegevoegd of later worden opgeschilderd. Zo heeft iedere ontwerper zijn eigen handtekening. Zelf heb ik die nog niet echt. Vooralsnog beschouw ik mijzelf als student en probeer ik mijn studietijd vooral te benutten om zoveel mogelijk verschillende technieken te leren.'

'Heeft het vak toekomst?'

Caroline: 'Het is een rare tijd, in Frankrijk en Tsjechië zijn grote ondernemingen failliet gegaan. De Glasblazerij

heeft het ook niet makkelijk. Een dieperliggende oorzaak dan de huidige financiële crisis is het feit dat Leerdam geen glasblaaschool meer heeft. Daarom werken onze directeur Arnoud Odding en de Vakschool Schoonhoven nu hard aan het opzetten van een gezamenlijke opleiding, zodat jonge mensen die geïnteresseerd zijn in glasblazen tenminste weer terecht kunnen. Je moet iedere dag blazen om een vakman te worden.' Marek: 'Mijn vader heeft inmiddels thuis ook een kleine glasblazerij opgezet, in de hoop dat ik na mijn studie een eigen studio zal beginnen. Maar voorlopig heb ik de smaak van het reizen te pakken. Glasblazen kun je overal ter wereld! ■

Collectie Nationaal Glasmuseum Leerdam

Uit de tentoonstelling Leerdamse Legendes, de verhalen > achter de topstukken, te zien t/m 27 september 2009: C. Lanooy, Pot beschilderd met vissen, 1918.